

IV. ÜNİTE: MİLLİ UYANIŞ: ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE DERS NOTLARI

ATATÜRK İLKELERİ

Atatürkçülük, Türk milletinin tarihinden, ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden doğan, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmayı hedefleyen bir düşünce sistemidir. **Atatürkçülük**, **Atatürk'ün ilke ve inkılaplarından oluşmaktadır.**

Atatürk İlkeleri: Atatürk tarafından ortaya konulan, devletin ve milletin refahını, bağımsızlığını ve çağdaşlaşmasını amaçlayan ilkelere Atatürk ilkeleri denilmektedir. **6 tane Atatürk ilkesi** vardır bunlar:

- Cumhuriyetçilik
- Milliyetçilik
- Laiklik
- Halkçılık
- Devletçilik
- İnkılapçılık

➤ ATATÜRK İLKELERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

- **Milli Egemenlik ve Bağımsızlık** temeline dayanır.
- Türk milletinin ihtiyaçlarından doğmuş ve kaynağı da **Türk kültürüdür.**
- Barışçıl ve evrenseldir.
- Hak ve Özgürlüklerin koruyucusudur.
- Taklitçi değildir.
- **Laik** düşünceye dayanır.
- **Birlik ve Beraberliği** Kuvvetlendirir.
- Uygulamaya yansımıştır.

➤ CUMHURİYETÇİLİK

Cumhuriyet, en kısa tanımıyla halkın kendi kendisini yönetmesidir.

Cumhuriyetçilik, devletin yönetim şekli olarak cumhuriyetin benimsenmesini ve en iyi yönetim biçimi olduğuna inanılmasını öngören bir ilkedir. Cumhuriyetçilik ilkesi aynı zamanda cumhuriyetin korunmasını ve yüceltilmesini amaçlar.

❖ Cumhuriyet yönetimi;

- **Halk egemenliğine** dayandığı için halkçıdır.
- Bağımsızlık anlayışı içerisinde ulus bilincini geliştirmeyi hedeflediği için **milliyetçidir.**
- Aklın ve bilimin öncülüğünü temel aldığı için **laiktir.**
- Her alanda sürekli yenilenmeyi ve çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmayı hedeflediği için **inkılâpçıdır.**

Cumhuriyet yönetiminin temel ilkelerinden biri de yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olması anlamına gelen **"kuvvetler ayrılığı"** ilkesidir.

❖ Cumhuriyetçilik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:

- TBMM'nin Açılması - **Millet yönetime katıldı**
- Saltanatın Kaldırılması - **Tek kişi egemenliği son buldu**
- Anayasaların kabul edilmesi - **Haklar güvence altına alındı.**
- Cumhuriyetin ilan edilmesi - **Millet yönetime etkin oldu**
- Halifeliğin Kaldırılması - **Milli egemenlik kuvvetlendirildi.**
- Siyasi Partilerin Kurulması - **Farklı fikirler temsil edilmeye başlandı.**
- Kadınlara Siyasi Hak Verilmesi - **Vatandaşlar arasında eşitlik sağlandı.**
- Erkan-ı Harbiye Vekaleti'nin kaldırılması- **Ordunun siyasetten ayrılması**
- Şer'iye ve Evkaf Vekaletinin Kaldırılması- **Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu.**

❖ Cumhuriyetçilik İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:

- Milli Egemenlik • Milli İrade • Oy Vermek • Seçimler
- Siyasi Partiler • Yönetim • Kadınlara seçme seçilme hakkı verilmesi
- Seçme ve seçilme hakkı • Demokrasi • Yönetim şekli

❖ Cumhuriyetçilik ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:

"Türk milletin karakterine ve adetlerine en uygun olan yönetim, cumhuriyet yönetimidir."

"...Gençler! Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve sürdürecektir olan sizsiniz."

"Benim naziz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti, **ilelebet payidar** kalacaktır"

➤ **MİLLİYETÇİLİK**

Millet, geçmişte beraber yaşamış, şimdi ve gelecekte bir arada yaşama inancı, isteği ve kararında olan, aynı vatana ve kültürel değerlere sahip çıkan, aralarında dil, kültür ve duygu birliği olan insan topluluğudur.

Milliyetçilik ise milletini sevmek onunla gurur duymak ve onu yüceltmek için çalışmaktır.

❖ **Atatürk Milliyetçiliği;**

- **İrkçı Değildir.** Türk ırkının üstünlüğüne değil ulusların eşitliğine dayanır.
- Temelinde **özgürlük ve bağımsızlık** anlayışı vardır.
- Maddi ve manevi değerlere **sahip çıkma** amacı vardır.
- Birlik ve beraberliğe önem verilir.
- Dış politikada **barışa** dayalı ilişkilerin kurulmasını amaçlar.

Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan milliyetçilik akımı Osmanlı Devleti'nin parçalanmasında, **Türk milliyetçiliği** ise Millî Mücadele'nin doğuşunda ve başarıya ulaşmasında etkili olmuştur.

❖ **Milliyetçilik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:**

- **Türk Tarih Kurumu'nun Açılması**
- Türk Dil Kurumu'nun Açılması
- **TBMM'nin Açılması**
- Kabotaj Kanunu'nun Kabulü
- **Kapitülasyonların Kaldırılması**
- İzmir İktisat Kongresi
- **İstiklal Marşı'nın Kabulü**
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- **Şirketlerin Millileştirilmesi**

❖ **Milliyetçilik İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:**

- Türk • Milli • İstiklal • Vatan • Beraberlik • Bağımsızlık • Dil • Tarih
- Milli kültür • Ulusal • Millet sevgisi

❖ **Milliyetçilik ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:**

"Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı... hep **bir milletin evladı ve aynı cevherin damarıdır.**"

"Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına **Türk milleti** denir."

➤ **LAİKLİK**

Laiklik, genel anlamda din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dini inanç ve kanaatlerin devlet yönetiminden ayrı tutulmasıdır. Laik devlette, devlet düzeni ve hukuk kuralları herhangi bir dine göre oluşturulmaz, akıl ve bilim referans alınır.

❖ Laikliğin Olduğu Bir Devletin Özelliği;

- Her türlü inanca **saygı** vardır.
- Devletin resmi dini yoktur ve devlet tüm inançlara eşit mesafede yaklaşır.
- Toplum ve devlet düzeni **akla ve bilime** dayanır.
- Kişiler din, **inanç ve ibadet özgürlüğüne** sahiptir.
- Din istismarına izin verilmez.

Laiklik; demokrasinin temel unsurlarından din, vicdan ve ibadet hürriyeti ile de yakından ilgilidir. Laiklikte akıl ve bilim ön plandadır.

❖ Laiklik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:

- **Saltanatın Kaldırılması**
- Halifeliğin Kaldırılması
- **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**
- Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması
- **Medeni Kanunun Kabulü**
- Medreselerin Kapatılması
- **Şeriye ve Evkaf Vekaletinin Kaldırılması**
- Kılık Kıyafet Kanunu
- **Dini unvanların yasaklanması**
- Anayasadan devletin resmi dini ibaresinin kaldırılması

❖ Laiklik İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:

- Akıl ve Bilim • Din ve Vicdan Özgürlüğü • İnanç ve ibadet özgürlüğü
- Din ve Mezhepler.

❖ Laiklik ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:

“Laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyücülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkanını temin etmiştir.”

“Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sade din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan **tutucu hareketlerden** sakınıyoruz.”

1928 yılında yapılan bir değişiklikle **“Devletin dini İslam’dır.”** ibaresi 1924 Anayasası’ndan çıkarılmıştır. Laiklik ilkesi **1937** yılında diğer beş ilkeyle birlikte anayasaya girmiştir.

➤ HALKÇILIK

Halk, bir ülkede oturan, o ülkeyi vatan bilen ve geleceğini o ülkenin geleceğine bağlamış olan insanların tümüne halk denir.

Bütün vatandaşların yasalar önünde eşit olmalarını, devlet imkânlarından eşit olarak yararlanmalarını esas alan ve her türlü ayrıcalığı reddeden ilkeye **“halkçılık”** denir.

❖ Halkçılığın Olduğu Bir Devletin Özelliği;

- Bütün vatandaşlar kanun önünde **eşittir**.
- Vatandaşlar arasında din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi görüş vs. dikkate alınarak ayrımlar yapılmaz.
- Sınıf, zümre gibi **ayrıcalıklı gruplar yoktur**.
- **Sosyal Devlet** anlayışı çerçevesinde halka hizmet edilir.
- Milli egemenlik önemsenir.

Halkçılık, milliyetçilik ilkesinin doğal bir sonucudur. Milletin tümünü kucaklamayı öngörür.

❖ Halkçılık ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:

- Cumhuriyetin İlanı
- Soyadı Kanunu
- Medeni Kanunun Kabulü
- Aşar vergisinin kaldırılması
- TBMM'nin açılması
- Tevhidi Tedrisat Kanunu
- Kadınlara siyasi haklar verilmesi
- Unvanların yasaklanması
- Kılık Kıyafet Kanunu
- Azınlıkların Türk vatandaşı sayılması

❖ Halkçılık İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:

• Eşitlik • Sosyal devlet • Sosyal adalet • Halkın yararı • Ayrıcalıksız toplum • Topluma hizmet • Sınıf ayrımı olmaması • Kadınlara siyasi haklar verilmesi.

❖ Halkçılık ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:

"Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil, kişisel ve sosyal hayat için iş bölümü itibarıyla çeşitli mesleklere ayrılmış **bir toplum olarak** görmek esas prensiplerimizdendir."

"Millete efendilik yoktur. **Millete hizmet etmek vardır.**"

➤ DEVLETÇİLİK

Devletçilik, Türkiye'de daha çok sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmada izlenecek yöntemi belirleyen bir ilkedir. Buna göre Devletçilik, **özel sektörün yetersiz** kaldığı durumlarda, yatırımların devlet tarafından yapılmasını öngören bir ilkedir. Kısacası **devletin ekonomiye müdahalesini** öngören bir sistemdir.

❖ Devletçilik İlkesinin Özellikleri;

- Siyasi ve ekonomik **zorunluluktan** dolayı ortaya çıkmıştır.
- Özel sektörün yetersiz kaldığı alanlarda **devlet müdahalesi** ile girişimler yapılacaktır.
- **Hızlı kalkınma** amaçlanmış ve bundan dolayı fabrikalar açılmıştır.
- **Özel sektörün** güçlendirilmesi de amaçlanmıştır.
- Halkın ihtiyaçlarından doğmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaşın elinde yeterli sermayenin bulunmaması, büyük yatırımların devlet tarafından yapılmasını **gerekli kılmıştır**. Bu ilkeyle Türkiye'de **toplumsal kalkınma** hamlesi başlatılmıştır.

❖ Devletçilik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:

- Teşviki Sanayi Kanunu
- 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı
- Etibank, Sümerbank ve İş Bankası'nın Kurulması
- Maden Tetkik ve Arama Müdürlüğü'nün kurulması
- Devlet Demir Yollarının Kurulması
- Çeşitli Fabrikaların Açılması
- Yabancı İşletmelerin Satın Alınması

❖ Devletçilik İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:

- Ekonomi • İktisat • Kalkınma • Planlama • Devletin fabrikalar yapması ve bankalar açması.

❖ Devletçilik ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:

“Devletçiliğin bizce anlamı şudur; kişilerin **özel teşebbüslerini** ve kişisel faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir ulusun ve geniş bir ülkenin bütün ihtiyaçlarını ve (bu uğurda) pek bir şey yapılmadığını göz önünde tutarak, **ülke ekonomisini devletin eline almaktır.**”

➤ İNKILAPÇILIK

Devlet düzenini ve toplumsal yapıyı daha iyi duruma getirmek için köklü değişiklikler yapılmasına **inkılap** adı verilir. İnkılapçılık ise Atatürk ilkelerinin korunmasını esas alan ve bu esaslara dayanarak, **yeni atılımlarla** Türk toplumunun **ilerlemesini** sağlayacak bir ilkedir.

❖ İnkılapçılık İlkesinin Özellikleri;

- Çağın gerisinde kalmamak ve toplumun sürekli çağdaşlaşması amaçlanır.
- **Akıl ve bilim** merkeze alınarak yenilikler yapmayı hedefler.
- Sürekli değişim ve gelişim benimsenir.
- Yapılan yeniliklerin **Türk toplumuna ve kültürüne** uygun olmasına dikkat edilir.

İnkılapçılık ilkesi Atatürkçü düşünce sistemine **hareketlilik** getirmiştir. Böylece **sistemin gelişimi** sağlanmıştır.

❖ İnkılapçılık ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplar:

- **Bütün inkılaplar Bu ilkeyle ilgilidir.**
- Takvim, Ölçü Birimleri ve Saat Değişikliği
- **Alfabe Değişikliği**
- Hafta sonu Tatili Değişikliği
- **Şapka Kanunu**

❖ İnkılapçılık İlkesiyle İlgili Anahtar Sözcükler:

- Yenileşme • Çağdaşlaşma • İnkılap • Muasır • Medeni • Uygar
- Dinamizm • İlerleme • Batılılaşma

❖ İnkılapçılık ilkesiyle ilgili Atatürk'ün Sözleri:

“Medeniyet yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, ekonomik hayatta, ilim ve fen sahasında başarılı olmak için tek **gelişme ve ilerleme yolu** budur”

“Yurdumuzu dünyanın en bayındır ve **en uygar ülkeleri düzeyine** çıkaracağız, milletimizi en geniş refah araç ve kaynaklarına sahip kılacağız.”

SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

➤ SALTANATIN KALDIRILMASI (1 KASIM 1922)

Bir ülkede yönetme hakkının tek bir hanedanda toplandığı yönetim sistemine **saltanat** denir. Saltanat sisteminde ülke yönetimi genellikle babadan oğula geçer ve iktidar **tek bir kişide** toplanır. Bu tarz yönetimler **monarşi, padişahlık veya krallık** olarak adlandırılır. Osmanlı Devleti de kuruluşundan yıkılışına kadar **saltanat sistemi** ile yönetilmiştir.

❖ Nedenleri

- **Milli egemenlik ile ters düşmesi.**
- Padişah ve İstanbul Hükümeti'nin Milli Mücadele karşıtı hareketlerde bulunması.
- Ülkede **iki başlılığa** son verilmek istenmesi.
- Lozan'a İstanbul Hükümeti'nin de davet edilmesi

❖ Sonuçları

- Osmanlı Devleti resmen sona erdi.
- Millî egemenliğin önündeki **en önemli engel** kaldırıldı.
- Ülke yönetimindeki **iki başlılık sona erdi**.
- TBMM Türkiye’de **tek yasal otorite** haline geldi.
- **Laiklik konusunda ilk adım atıldı**.
- İtilaf Devletleri’nin Lozan Konferansı’nda ikilik çıkarmalarına **izin verilmedi**.

❖ İlgili Olduğu İlkeler:

- Laiklik
- Cumhuriyetçilik
- İnkılapçılık

➤ ANKARA’NIN BAŞKENT İLAN EDİLMESİ (13 EKİM 1923)

❖ Ankara’nın Başkent Seçilmesinin Nedenleri

- TBMM’nin burada açılması ve Kurtuluş Savaşı’nın yönetildiği merkez olması (**Siyasi ve Tarihi neden**)
- Türkiye’nin ortasında bulunması ve siyasi-askeri yönden güvenilir bir konumda bulunması (**Siyasi, coğrafi ve askeri neden**)
- Ülkenin hemen hemen her noktası ile ulaşım ve haberleşme olanağının bulunması. (**İletişim ve Ulaşım nedeni**)

➤ CUMHURİYETİN İLAN EDİLMESİ (29 EKİM 1923)

❖ Nedenleri

- TBMM’nin açılması ve **millî egemenliğe** dayalı bir devletin kurulması
- Devletin adı ve rejiminin henüz belirlenmemiş olması
- TBMM başkanının devlet ve hükûmet başkanı olması nedeniyle **devlet başkanlığı sorununun** yaşanması
- Meclis hükûmeti sistemi nedeniyle hükûmetin kurulmasında zorluklar yaşanması ve **yürütme işlerinin aksaması**
- 1923 yılı sonbaharında Fethi (Okyar) Bey Hükûmeti’nin istifası ve yeni hükûmetin kurulamaması nedeniyle hükûmet **bunalımlarının ortaya çıkması**.

❖ Sonuçları

- Yeni Türk Devleti’nin **rejimi cumhuriyet** olarak belirlendi.
- Devletin adı **Türkiye Cumhuriyeti** oldu.
- Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturularak **devlet başkanlığı sorunu çözüme** kavuşturuldu.
- Meclis hükûmeti sisteminden **kabine sistemine** geçildi.
- **Başbakanlık makamı** oluşturuldu.
- **Mustafa Kemal Atatürk (ilk Cumhurbaşkanı) İsmet (İnönü) Paşa (ilk Başbakan), Fethi (Okyar)-Cumhuriyet sonrası ilk TBMM başkanı oldu.**

❖ İlgili Olduğu İlkeler:

- Halkçılık
- Cumhuriyetçilik
- İnkılapçılık

Cumhuriyetin ilanından sonra 1921 Anayasası'na "Türkiye Devleti'nin idare şekli cumhuriyettir." maddesi eklenmiştir.

➤ HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (03 MART 1924)

Hız. Muhammed'in vefatından sonra İslam devletini yöneten devlet başkanlarına **halife** denilmekteydi. Osmanlı Devleti'ndeki padişahlar da **Yavuz Sultan Selim dönemi itibarıyla** Halifelik unvanını kullanmaya başlamıştır.

Son Osmanlı Padişahı **VI. Mehmed Vahdettin'dir**. Son Osmanlı Halifesi ise **Abdülmecit Efendi'dir**.

❖ Nedenleri

- Halife Abdülmecit'in **devlet işlerine** karışması.
- Halife Abdülmecit'in devlet başkanı gibi hareket etmesi ve yabancı elçileri **kabul etmesi**.
- **Eski rejime dönmek isteyenler** halifelik makamını kullanması.
- Halifelik makamının yapılacak **inkılaplar önünde engel** teşkil etmesi.

❖ Sonuçları

- **Laikliğe geçişin en önemli aşaması** gerçekleştirildi.

- Saltanatın bir uzantısı olarak görülen halifeliğin kaldırılması devlet merkezindeki **iki başlılığın** ortadan kaldırılmasını sağladı.
- İnkılapların gerçekleştirilmesi için **elverişli bir ortam** hazırlandı.
- **Millî egemenlik** anlayışı pekiştirildi.

❖ İlgili Olduğu İlkeler:

- Laiklik
- Cumhuriyetçilik
- İnkılapçılık

Aynı gün kabul edilen diğer kanunlar ile **Şerîye ve Evkâf Vekâleti kaldırıldı**. Bu kurumun yerine **Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü** kurularak başbakanlığa bağlandı. Yine aynı gün çıkarılan bir başka kanunla **Erkân-ı Harbiye Vekaleti** kaldırılarak **Genelkurmay Başkanlığı** kuruldu ve ordunun siyasetten ayrı tutulması sağlandı. 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiş ve öğretim birliğinin sağlanması yolunda önemli bir adım atılmıştır.

➤ 1924 ANAYASASI

Cumhuriyetin ilanı ve halifeliğin kaldırılmasından sonra **1921 Anayasası'nın** değiştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Yeni anayasa II. TBMM tarafından hazırlandı ve 20 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe girdi.

1924 Ayasası'nın bazı maddeleri şunlardır:

- **Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.**
- Devleti cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçıdır. Devlet dili Türkçedir. **Başkent Ankara'dır.**
- **Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.**
- Türk milletini ancak **Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder** ve millet adına egemenlik hakkını yalnız o kullanır.

HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

❖ Osmanlı Devleti Döneminde Hukuk Sistemi

Şer'i Hukuk Mahkemeleri, Örf'i Hukuk Mahkemeleri, Batı Tarzı Mahkemeler, Azınlıklara Ait Mahkemeler vs. gibi farklı mahkemeler bulunmaktaydı. Bu durum Osmanlı Devleti'nde hukuk birliğinin olmadığını gösterir.

❖ Hukuk Alanında Yenilik Yapılmasının Nedenleri

- Hukuk alanında birliği sağlamak.
- Değişen şartlara uyum sağlayabilmek.
- Bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmek.
- Toplumsal düzeni, adaleti, eşitliği ve huzuru sağlamak.
- Demokratik, laik, çağdaş ve modern cumhuriyetin yapısını güçlendirmek.
- Hukuk işlerinde bağımsız hareket etmek yabancı devletlerin iç işlerimize karışmasını engellemek.

❖ Hukuk Alanında Yapılan Yenilikler

- 1921 Anayasası kabul edildi.
- 1924 Anayasası kabul edildi.

Geçmişten günümüze kullandığımız anayasalar 1921, 1924, 1961, 1982. Osmanlı Devleti Döneminde kullanılan Kanuni Esasi Türk tarihinin ilk Anayasası'dır. Günümüzde 1982 Anayasası kullanılmaktadır.

- Medeni Kanunun Kabulü İsviçre'den örnek alınmıştır.
- Borçlar Kanunu 1926'da İsviçre'den örnek alınmıştır.
- Ceza Kanunu 1926'da İtalya'dan örnek alınmıştır.
- Ticaret Kanunu 1926'da Almanya'dan örnek alınmıştır.
- 1928 yılında "Devletin dini İslam'dır." maddesi anayasadan çıkarıldı.
- Almanya'dan 1929'da Ceza Muhakemeleri Usulü ve Deniz Ticaret Kanunları örnek alındı.

- İsviçre'den 1932'de İcra ve İflas Kanunu örnek alındı.
- 1937 yılında anayasaya Atatürk ilkeleri eklendi.

➤ MEDENİ KANUNUN KABULÜ (1926)

Medeni Kanun; evlenme, boşanma, miras konuları ve kadınların toplumsal hayattaki yeri ile ilgili düzenlemeleri içerir.

Osmanlı Devleti'nin dinî kurallara dayanan ve "Mecelle" adı verilen medeni kanunu 1926 yılına kadar uygulanmaya devam etti. Dini kurallara dayanması yani laik olmaması ve kadın-erkek eşitliğini sağlayamamasından dolayı yeni bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ile demokratik bir devletin ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni bir medeni kanun yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Bu amaçla bir komisyon kurulmuş ve çeşitli Avrupa ülkelerinin medeni kanunları incelenmiştir.

❖ Neden İsviçre Medeni Kanunu alınmıştır?

- Türk kültür yapısına uygun olması
- En son hazırlanan kanunlardan biri olması
- Dilinin açık ve anlaşılır olması
- Laikliğe uygun olması
- Sorunlara pratik ve akılcı çözümler getirmesi,
- Çağın sosyal ihtiyaçlarına cevap verebilmesiyle

gibi nedenlerle kabul edilmiştir.

İsviçre Medeni Kanunun olduğu gibi alınmaması Türk kültürüne uyarlanması çeşitli değişikliklerin yapılması taklitçi olunmadığını gösterir.

❖ Türk Medeni Kanunu ile:

- Tek eşle evlilik kabul edildi ve evliliğe yaş sınırı getirildi.
- Evlenmede kadının rızasının alınması zorunlu hale getirildi.
- Evlilikte resmi nikah zorunlu oldu.
- Mirastan kadın ve erkeğin eşit pay alması sağlandı.
- Mahkemelerde kadın ve erkeğin şahitliği eşit sayıldı.
- Kadınlara istediği mesleğe girme hakkı tanındı.
- Kadınların boşanma hakkı erkeklerle eşit hale getirildi.

Medeni Kanunla kadınlara siyasi haklar verilmemiştir.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Osmanlı'da eğitim-öğretim birliği yoktu. Ülkemizde medreselerin yanında Batı tarzında eğitim veren mektepler ile azınlıklara ve yabancı devletlere ait okullar bir arada faaliyet gösteriyordu. Eğitim konusunda ilk çalışmalar bağımsızlık mücadelesinin yürütüldüğü dönemlerde toplanan **Maarif Kongresi'yle** başlamıştı.

➤ TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU (3 MART 1924)

- Kanun'a göre Türkiye'deki bütün okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
- Böylece eğitim öğretimde birlik sağlanarak eğitim; bilimsel, millî, çağdaş ve laik bir hale getirildi.
- 11 Mart 1924 tarihinde bu Kanun uyarınca medreseler kapatıldı.
- Din görevlisi yetiştirmek amacıyla imam-hatip mektepleri açıldı ve ilahiyat fakülteleri kuruldu.

- 2 Mart 1926 tarihinde kabul edilen Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun ile devletin izni olmadan okul açılmayacağı karar altına alındı.

➤ HARF İNKILABI (1 KASIM 1928) VE MİLLET MEKTEPLERİNİN AÇILMASI (1 OCAK 1929)

❖ Harf inkılabı

Dil ve edebiyat uzmanlarının yer aldığı bir komisyon çeşitli alfabeleri inceleyerek bir rapor hazırladı bu raporda Tükçenin ses yapısına en uygun harflerin **Latin alfabesinde** yer aldığı belirtildi.

TBMM'de **1 Kasım 1928** tarihinde çıkarılan bir kanun ile Arap alfabesi yerine **yeni Türk harfleri** kabul edilmiştir.

Harf inkılabı ile **konuşma ve yazı dili arasındaki uyumsuzluklar** giderilmiştir. Böylece, millî kültürün ve Türk dilinin daha hızlı gelişmesine önemli katkı sağlanmış ve **birçok yeniliğin yapılmasına da temel oluşturulmuştur**.

❖ Millet Mektepleri

Yeni Türk harflerinin kabul edilmesiyle birlikte ülke genelinde **okuma yazma seferberliği** başlamıştır. **24 Kasım 1928** tarihinde Millet Mektepleri Talimatnamesi yürürlüğe girdi. Bu talimatnameyle **Mustafa Kemal'e başöğretmen** unvanı verildi.

Halkın, yeni Türk harflerini hızlı bir şekilde öğrenmesi amacıyla **1 Ocak 1929'da Millet Mektepleri** açıldı. 16-45 yaş arasındaki bütün Türk vatandaşlarına okuma yazma kursları düzenlendi Millet Mekteplerine halk yoğun ilgi gösterdi. **Okuma yazma oranı arttı**.

➤ TÜRK TARİH KURUMU VE TÜRK DİL KURUMU

❖ Türk Tarih Kurumu (15 Nisan 1931)

Osmanlı Devleti'nde tarih çalışmaları İslam tarihi ve Osmanlı hanedanı ile sınırlı kalmıştı.

Avrupalı tarihçiler Türkleri sarı ırka mensup sayıyorlar, yağmacı, istilacı ve barbar bir kavim olarak nitelendiriyorlardı. Mustafa Kemal, ders kitaplarında da yer alan **Türkler aleyhindeki yanlış, kasıtlı yargıların ve bakış açılarının düzeltilmesini** istemiştir. Türklerin köklü bir tarihi geçmişe sahip bir millet olduğunu ve **medeniyete önemli katkılar** sağladığının araştırılması gerektiğini söylemiştir. Bu yüzden **Türk Tarih Kurumu** kurulmuştur.

Mustafa Kemal : *“Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”* demiştir.

❖ Türk Dil Kurumu (12 Temmuz 1932)

Osmanlı Devleti'nde Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan **Osmanlı Türkçesi** kullanılmıştır. Bu dil ağırlıklı olarak edebiyat ve devlet hayatında tercih edilmiştir. **Halk daha sade bir Türkçe** kullanmıştır. Bu durum ülkede **iki dil izleniminin** ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yüzden **Türk Dil Kurumu** kurulmuştur. Kurumun amacı:

- Türk dilinin **öz güzelliğini ve zenginliğini** ortaya çıkarmak,
- Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak,
- **Türkçeyi bilim dili** haline getirmektir.
- Ayrıca Türkçenin **dünya dilleri** arasında değerine yaraşır bir seviyeye ulaştırılmasını sağlamaktır.

Dil ve tarih alanında yapılan bütün bu çalışmalar millî kültürün geliştirilmesine, **millî birlik ve beraberliğin güçlenmesine** katkı sağlamıştır. Ayrıca **millî bir kimlik** oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır.

➤ ÇAĞDAŞ ÜNİVERSİTE REFORMU (1933)

Cumhuriyetimizin kurulduğu günlerde ülkemizin tek yükseköğretim kurumu **Darülfünun** idi. yeni Türk Devleti'nin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildi.

Bu nedenle İsviçreli bir pedagog ve siyasetçi olan **Profesör Albert Malche (Albert Malşe)** Türkiye'ye davet edildi ve kendisinden üniversite sisteminin yeniden düzenlenmesi için bir çalışma yapması istendi. Hazırlanan raporda öğretim üyesi yetiştirmek üzere **yurt dışına öğrenciler gönderilmesi**, yabancı dil eğitime, derslerde araştırma ve uygulamaya önem verilmesi gibi önerilerde bulundu. Üniversitenin halka yönelik konferanslar düzenleyip bir dergi çıkararak **toplum ile iletişim kurması** gerektiğini belirtti. Rapor incelendikten sonra hükümet **çeşitli çalışmalar** yaptı. Bunlar:

- Darülfünun kapatılarak onun yerine **1 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi** kuruldu.
- Atatürk döneminde Ankara'da, **Hukuk Mektebi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Gazi Eğitim Enstitüsü ve Yüksek Ziraat Enstitüsü** gibi yüksek öğrenim kurumları açıldı.

➤ GÜZEL SANATLAR VE SPOR YENİLİKLERİ

Atatürk **1924** yılında Ankara'da **Batı müziğini** bilen öğretmenler yetiştirmesi için **Musiki Muallim Mektebini** açtı. İstanbul'da bulunan **Mızıkay-ı Hümayunu** Ankara'ya getirterek **Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını** kurdu. 1936'da Ankara'da Devlet Konservatuvarının kurulmasını sağladı. **Cemal Reşit Rey, Onuncu Yıl Marşı'nı** besteledi.

Osmanlı Devleti'nde güzel sanatlar okulu olarak açılan **“Sanayi-i Nefise Mektebi”**, **“Güzel Sanatlar Akademisi”** adını aldı. İstanbul'da resim ve heykel müzesi açıldı.

(Prof. Albert Malche)

Spor alandaki ilk adım kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenleri yetiştirmek üzere **Çapa Muallim Mektebinde** kurs açılmasıyla atıldı. 1922 yılında bütün spor dallarının ülkede yaygınlaştırılması amacıyla **“Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı”** kurulmuştur. 1924 yılında **Paris’te düzenlenen olimpiyat oyunlarına** ilk defa Türk sporcuların katılması sağlanmıştır. Ülkemizin olimpiyatlara katılmasında Türkiye **Millî Olimpiyat Komitesi** kurucularından **Selim Sırrı Tarcan’ın** önemli yeri vardı

TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Toplumla ilgili, topluma ilişkin alanlarda yapılan inkılaplardır. **Sosyal alanda** yapılan inkılaplarda denilmektedir.

➤ ŞAPKA VE KIYAFETTE DEĞİŞİM (1925)

Osmanlı Devleti’nde **kiyafet konusunda bir birlik yoktu**. Bilim insanları, din adamları, devlet adamları, şehirli ve köylüler **ayrı ayrı kiyafetler** giyiyordu. Giysiler vatandaşlar arasında birlik, beraberlik ve millet olma duygularını güçlendirmek yerine **ayrılıkları belirginleştirici** bir rol oynuyordu. Bunun önüne geçmek amacıyla çeşitli kanunlar çıkarılmıştır.

25 Kasım 1925’te TBMM’de **“Şapka Giyilmesi Hakkında Kanun”** kabul edilmiştir. **Memurların şapka giymesi** zorunlu hale getirilmiştir.

Aralık 1934 tarihli **“Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun”** ile din görevlilerinin ibadet yerleri dışında dini giysilerle dolaşmaları yasaklandı. Diyanet İşleri Başkanı, Rum ve Ermeni Patriği gibi yüksek din görevlileri bu **yasığın dışında** tutuldu.

Böylelikle giyim kuşam konusundaki kargaşaya son verildi. Kıyafetle başlayan bu değişim, Türk milletinin birlik ve beraberliğini güçlendirdi.

Şapka ve Kılık Kıyafet Kanunu; İnkılapçılık Halkçılık ve Laiklik ilkesi ile ilgilidir.

➤ TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELERİN KAPATILMASI (30 KASIM 1925)

Selçuklular ve Osmanlılar zamanında Anadolu’nun Türkleşmesinde büyük hizmetleri geçen tarikatlar ve bunların kurumlaşmış biçimi olan tekkeler, **daha sonraki dönemlerde asıl özelliklerini kaybetmiştir**. Tekke ve zaviyeler, eskiden kültür merkezleri iken zamanla **yozlaşarak** bozulmuşlardır. Bu kurumlar, toplumun dinî duygularını sömürerek, yoksul ve hasta insanlara muska yazarak **halkı aldatan** yerler durumuna dönüşmüşlerdir.

30 Kasım 1925’te kabul edilen bir Kanun’la tekke, zaviye ve türbeler kapatılırken şeyhlik, dervişlik, dedelik, müritlik gibi unvan ve lakapların kullanımı **yasaklanmıştır**.

Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması, Laiklik ve Halkçılık ilkesi ile ilgilidir.

➤ TAKVİM, SAAT VE ÖLÇÜLERDE DEĞİŞİM

Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapıya sahip olduğu için bu alanda **birden çok ölçü sistemi** kullanmıştır. Bu durum toplumsal hayatta özellikle ticari ilişkilerde zaman zaman **karişikliklere** yol açmıştır. Bu farklı uygulamaları ortadan kaldırmak ve **Batılı devletler ile ilişkileri kolaylaştırmak** için ölçü ve tartı birimlerinde, takvim, saat ve rakamlarda değişiklik yapılması kararlaştırılmıştır.

Osmanlı Devletinde kullanılan **Hicri ve Rumi takvim** kaldırılarak yerine **Miladi Takvim** ve **Alaturka saat** yerine **uluslararası saat** sistemi kabul edildi. (**26 Aralık 1925**) **1 Ocak 1926'dan** itibaren kullanılmaya başlandı.

20 Mayıs 1928'de Arap rakamları yerine uluslararası rakamlar kabul edildi.

26 Mart 1931'de Eskiden uzunluk ölçüsü olarak kullanılan **arşın ve endaze** yerine **metre**; ağırlık ölçüsü olarak kullanılan **okka** yerine ise **kilogram** kabul edildi.

Hafta tatili **Cuma gününden Pazar gününe** alındı. (**1935**)

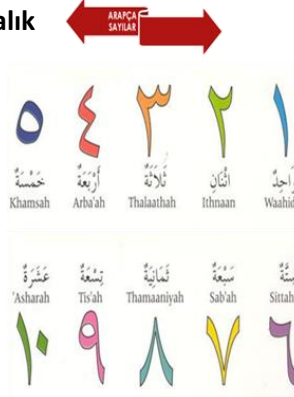
Yapılan düzenlemelerle hem **ülke içinde birlik** sağlanıp ikilik ve kargaşa önlenmiş hem de **Batılı devletlerle olan ekonomik ilişkiler** belli bir düzene girmiş oldu.

Takvim, saat ve ölçülerde yapılan inkılaplar, İnkılapçılık ilkesi ve Çağdaşlaşma hedefi ile ilgilidir.

➤ **SOYADI KANUNU (21 HAZİRAN 1934)**

Cumhuriyet kurulana kadar **insanların soyadı yoktu**. İnsanlar aile unvanlarına, baba adlarına, mesleklerine, doğdukları şehirlere veya fiziksel özelliklerine göre tanınıyordu.

İnsanları birbirinden ayıran bir sistemin olmaması; askerlik, mahkeme, tapu, miras, eğitim gibi **resmî işlerde karışıklığa** neden oluyordu. Bu karışıklığı önlemek için **1934'te Soyadı Kanunu kabul edildi**. Bu kanunla **her ailenin bir soyadı alması zorunlu oldu**.

- Alınan soyadları Türkçe olacaktır: **Milliyetçilik**
- Alınan soyadı rütbe ve ayrıcalık belirtmeyecek: **Halkçılık**

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal'e, Türk milletinin minnet duygularını anlatan ve Türklerin atası anlamına gelen **"Atatürk"** soyadını verdi. Bu soyadının başkaları tarafından alınması **yasaklanmıştır**.

➤ **KADINLARA SİYASİ HAKLARININ VERİLMESİ**

Medeni Kanun'un kendisine tanıdığı haklar sayesinde Türk kadını istediği alanda eğitim görme, istediği mesleği seçme ve çalışma haklarına kavuştu. Böylece erkeklerle birlikte ülkesinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına **önemli katkılarda** bulundu. Türk kadını Cumhuriyet Dönemi'nde medeni haklarıyla birlikte **siyasi haklarına da kavuştu**.

- Belediye seçimlerine katılma hakkı verilmesi (1930) (**ilk siyasi haktır.**)
- Muhtar olma hakkının verilmesi (1933)
- Milletvekili seçme- seçilme hakkının verilmesi (1934)

Kadınlara verilen siyasi hakları sırasıyla **034 BMV** olarak kodlayabiliriz:
(**Belediye (1930), Muhtar (1933) ve Vekil (1934)**)

Türk kadını birçok Avrupa ülkesinden önce siyasi haklarına kavuşmuştur. Kadınlara seçme ve seçime hakkının verilmesi; seçme ve seçilme hakkı olduğu için **Cumhuriyetçilik** ilkesi ile bu hak kadınlara da verildiği için **Halkçılık ilkesi** ile ilgilidir.

EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Bir ülkenin gerçek anlamda bağımsız olabilmesi, hem siyasi hem de **ekonomik açıdan bağımsız** olmasına bağlıdır. Ekonomisi bağımsız olmayan devletler **uzun süre yaşayamaz**. Yeni Türk devletinde siyasi bağımsızlığın yanında **ekonomik bağımsızlığın** da sağlanması gerekiyordu bunun için çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

➤ TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ (17 ŞUBAT-4 MART 1923)

17 Şubat 1923'te Türkiye İktisat Kongresi **Kâzım (Karabekir) Paşa** başkanlığında İzmir'de toplandı. Kongreye **tüccar, sanayici, esnaf, çiftçi ve işçileri** temsilen halkın çeşitli kesimlerinden **1135 delege** katıldı.

Genç Türkiye'nin ekonomi politikalarına yön verecek **Misak-ı İktisadi (Ekonomi Andı)** kararları kabul edildi ve **millî üretim seferberliği** başlatıldı.

❖ Kongrede alınan kararlardan bazıları şunlardır:

- Öncelikle, ham maddesi yurt içinden temin edilen **sanayi dalları** kurulmalıdır.

Yorum: Dışa bağımlılık önlenmek istenmiştir.

- Kısa sürede, küçük işletme ve el tezgâhlarından **fabrika ve büyük işletmelere** geçilmelidir.

Yorum: Ekonomik bağımsızlık ve seri üretim amaçlanmıştır.

- Yabancı sermayenin ülkeye girişi bir kurala bağlanmalıdır. Türk vatandaşları yerli malı kullanımına teşvik edilmelidir

Yorum: Milli ekonominin gerçekleşmesi hedeflenmiştir.

- Özel sektöre kredi verecek bir banka kurularak sanayi kuruluşları teşvik edilmelidir.

Yorum: Özel sektör desteklenmiştir.

- Özel sektörün gerçekleştiremediği yatırımları devlet yapmalıdır.

Yorum: Ekonomik kalkınmada devlette yatırımda bulunmuştur.

Aşağıda alınan diğer kararlar yer almaktadır:

- Çiftçiden alınan **aşar vergisi kaldırılmalıdır**.
- Ziraat Bankasının sermayesi tarım dışı alanlarda **kullanılmamalıdır**.
- Ormanlar korunmalı ve çoğaltılmalıdır.
- **Hayvancılık geliştirilmelidir**.
- Tarımda **makineleşmeye geçilmeli** ve tarım makinelerinin Türkiye'de üretilmesi sağlanmalıdır.
- **Demir yolu yapımına** ağırlık verilmelidir.
- Madenler ülkenin **millî çıkarları** doğrultusunda işletilmelidir.
- Yabancı sermayenin tekel oluşturmaya izin verilmemelidir.
- Gümrük vergileri **yerli sanayiye** geliştirecek şekilde düzenlenmelidir.
- Türkiye'deki limanlardan **Türk denizcileri** yararlanmalıdır. Kabotaj hakkı konusunda tam bağımsızlık sağlanmalıdır.

❖ **Yerli Malı Kullanımı:** 18 Aralık 1929'da "**Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti**" kuruldu. 1929'dan 1946'ya kadar "**Millî İktisat ve Tasarruf Haftası**", 1946-1983 arasında ise "**Yerli Malı Haftası**" olarak kutlandı. Günümüzde ise "**Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası**" olarak kutlamalar yapılmaktadır.

➤ TARIM ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

- Köylünün ödemekte zorluk çektiği **aşar vergisi** kaldırıldı (17 Şubat 1925).
- **Ziraat Bankası** aracılığı ile araç, tohum vb. ihtiyaçların karşılaması için çiftçilere kredi kolaylığı sağlandı.
- **Tarım Kredi Kooperatifleri** kurularak yurdun her yerinde kooperatifler açıldı. Böylece köylüler, ürettiklerini çok iyi koşullarda değerlendirme imkânına kavuştu.
- Tarımsal üretimi artırmak ve çiftçiye **ucuz tohumluk** sağlamak düşüncesiyle **tohum ıslah (iyileştirme)** istasyonları kuruldu.
- Tarımda makineleşmeye önem verildi.
- Tarım faaliyetlerinin daha bilimsel yapılmasını amaçlayan devlet, ziraat ve veterinerlik okulları açtı.
- Çiftçinin tarım aleti, makine ve gübre ihtiyacını karşılamak için **Türkiye Zirai Donatım Kurumu** açıldı.
- Ayrıca tarımın bilimsel yöntemlerle yapılması, teknik eleman ve ziraat mühendisi yetiştirmek için 1925'te **Ankara Ziraat Mektebi** açıldı.
- Köylünün bilgisini artırmak amacıyla **örnek çiftlikler** kuruldu. Bu çiftliklerden en önemlisi, Ankara'da bizzat Atatürk tarafından kurulan **Atatürk Orman Çiftliği**'dir.

➤ SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ GELİŞMELER

- 1924 tarihinde iş sahiplerine kredi sağlamak için Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk özel bankası olan **Türkiye İş Bankası** kuruldu.
- 1925 yılında, **Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu** çıkarıldı.
- **1 Temmuz 1926'da Kabotaj Kanunu** çıkarıldı.
- **1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu** çıkarıldı. Devlet, bu kanunla özel sektördeki girişimcilere ucuz arsa, uzun vadeli kredi, belli süreler için vergi muafiyeti, gümrük vergilerinde indirim gibi kolaylıklar sağlayarak kalkınmayı hızlandırmak ve ekonomiyi canlandırmak istemiştir.
- **1933'te hazırlanan "I. Beş Yıllık Sanayi Planı"** ile özel sektörün yapamadığı yatırımların devlet eliyle yapılması planlandı.
- Ham maddesi ülke içinde bulunan **sanayi yatırımlarına** öncelik verildi.
- Malatya, Kayseri ve Bursa'da **dokuma fabrikaları** açıldı.
- Gemlik'te ipek fabrikası, İzmit'te kâğıt fabrikası, Karabük'te demir-çelik fabrikası, Beykoz'da Paşabahçe Cam Fabrikası kuruldu. Yer altı zenginliklerimizin tespiti ve işletilebilmesi için **Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü** kuruldu. Yabancıların elinde bulunan bazı işletmeler satın alınarak millileştirildi.

➤ DENİZCİLİK VE ULAŞTIRMA ALANINDAKİ YENİLİKLER

Osmanlı Devleti'nde denizlerdeki taşıma ve işletme hakları **yabancı şirketlerin elinde** bulunuyordu. Bu durum millî egemenlik haklarına aykırı idi.

1926 yılında çıkarılan **Kabotaj Kanunu** ile Türk deniz ve limanlarında yük ve yolcu taşıma hakkı **Türk vatandaşlarına devredildi**. Ayrıca yabancıların elinde bulunan denizcilikle ilgili işletmeler satın alınarak **millileştirildi**. Ülkemizde hâlen **1 Temmuz tarihi, Kabotaj Bayramı** olarak Türk denizcileri tarafından coşkuyla kutlanmaktadır.

➤ 1929 EKONOMİK BUHRANI

Amerika Birleşik Devletleri'nde borsanın Ekim 1929'da çökmesiyle başlayan **1929 Ekonomik Krizi** ya da diğer adıyla **Büyük Buhran**, 20. yüzyıl dünya tarihindeki en önemli olaylardan biridir.

Kriz, ABD'den başlayarak bütün dünya piyasalarına yayıldı. Sanayileşmiş ülkelerin tamamı bu krizden etkilendi.

❖ Türkiye'ye Etkileri

- Çok zor şartlarda olan, yıpratıcı bir savaştan çıkan Türkiye'yi **olumsuz** etkiledi.
- Tarım ürünleri fiyatlarının hızla düşmesi, sanayi ürünlerinin fiyatlarının artması, ülkenin ihracatının ve **döviz gelirlerinin azalmasına** neden oldu.
- Petrol fiyatlarının yüksek, tarımsal ürün fiyatlarının düşük olması nedeniyle **makinalı tarım yapılamaz hale geldi**.
- **Türkiye, dış borçlarını ödemekte zorlandı**.

❖ Türkiye'nin Aldığı Önlemler

- Türkiye İktisat Kongresi politikasında belirlediği ekonomi ilkelerinden vazgeçerek **daha devletçi** bir ekonomi politikası gütmeye başladı.
- 1930 yılında **Merkez Bankası** kurularak Türk parasının değeri korunmaya çalışıldı.
- 1934'te **I. Beş Yıllık Sanayi Planı** uygulamaya konuldu.
- Birçok tüketim malının **ithalatına yasak getirildi** ve gümrük vergileri artırıldı.
- Temel tüketim mallarındaki fiyat artışını önlemek amacıyla **Toprak Mahsulleri Ofisi ve Petrol Ofisi** açıldı.
- 1929'da **Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti** kurularak yerli malı kullanımı yaygınlaştırılmaya ve halkta tasarruf bilinci oluşturulmaya çalışıldı.
- Osmanlı Devleti'nden kalan dış borçlar için yeni anlaşmalar yapılarak ödemeye devam edildi.
- **Atatürk'ün devletçilik ilkesi sayesinde Türkiye bu zor günleri atlattı**.

SAĞLIK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Mustafa Kemal, **sağlık alanında** teşkilatlanmaya büyük önem vermiştir. TBMM'nin açılışından kısa bir süre sonra sağlık hizmetlerini düzenlemek, serbest hekimlik ve eczacılık faaliyetlerini denetlemek, sosyal yardım çalışmalarını yürütmek amacıyla **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı** kurulmuştur

❖ **Türkiye Yeşilay Cemiyeti:** 1920'de **Hilal-i Ahdar Cemiyeti** kurularak alkollü içki, sigara ve uyuşturucu maddelerle mücadele etmenin yolu açıldı. Cemiyet daha sonra, **Türkiye Yeşilay Cemiyeti** adını aldı.

❖ **Çocuk Esirgeme Kurumu:** Savaş nedeniyle öksüz ve yetim kalan çocuklar için 1921'de **Himaye-i Etfal Cemiyeti** kuruldu. Kurum daha sonra **Çocuk Esirgeme Kurumu** adını aldı.

❖ **Türkiye Kızılay Cemiyeti:** Osmanlı Devleti döneminde 1868 yılında "Osmanlı Yaralı Hasta ve Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurdu. 1877'de Osmanlı **Hilal-i Ahmer Cemiyeti** adını aldı. Cemiyet, Millî Mücadele döneminde halkın zor günlerinde gıda, giyecek, sağlık, barınma gibi birçok ihtiyacını karşılamıştır. 1923 yılından sonra sağlıktan eğitime, doğal afetlerden göçlere kadar birçok konuyla ilgilenmiştir. 1923 yılında cemiyet "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti" adını almıştır. **1935'te** ise cemiyetin adı Atatürk tarafından "**Kızılay**" olarak değiştirilmiştir.

❖ **Hıfzıssıhha Müessesesi:** Halkın sağlık hizmetlerinden daha fazla yararlanabilmesi amacıyla 1928 yılında **Dr. Refik Saydam**'ın öncülüğünde Hıfzıssıhha Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitü; koruyucu hekimlik, tıbbi laboratuvar, gıda kontrolleri, çevre temizliği ve salgın hastalıklarla mücadele gibi alanlarda çalışmaya başlamıştır.

1930 yılında kabul edilen **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile kolera, veba, tifo, tifüs ve çiçek** gibi bulaşıcı hastalıkları yetkili sağlık kurumlarına bildirme zorunluluğu getirilmiş, halkın sağlık konusunda bilgilendirilmesi amacıyla yaygın eğitim çalışmaları başlatılmıştır.

Veremle mücadele için İzmir ve İstanbul'da "**Veremle Mücadele Cemiyeti**", İzmir'de bir dispanser, İstanbul'da **sanatoryum** kuruldu.

Hulusi Behçet, ilk kez **Behçet hastalığını** tanımladı (1937).

İLELEBET CUMHURİYET

➤ **NUTUK**

"Nutuk", " **Büyük Nutuk**" ve "**Söylev**" adlarıyla anılmaktadır. Yabancı dillere de çevrilen Nutuk, "**Altı Günlük Konuşma**" ve "**Maraton Konuşma**" gibi adlarla tanındı.

Kitabın Yazarı: Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Mustafa Kemal "**Nutuk**" ta 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışından TBMM'nin açılmasına, Cumhuriyet'in ilanından yapılan inkılaplara kadar geçen **9 yıllık süreç** anlatılmaktadır.

Nutuk, Cumhuriyet Halk Fırkasının 15-20 Ekim 1927'de düzenlenen II. Kurultay'ında **6 günde okundu.**

❖ **Mustafa Kemal Atatürk Bu Eseri Hazırlarken Birçok Belgeyi Gözden Geçirmiştir Bunlar:**

- Kişisel yazışmalar, telgraflar
- Genelgeler, kongre tutanakları
- TBMM tutanakları
- Dönemin gazeteleri

"Nutuk" un belgelere dayanarak yazılması, esere **bilimsel ve güvenilir bir özellik** kazandırmıştır.

Birinci Bölüm: Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919 tarihinde **Samsun'a çıkışından** 23 Nisan 1920'de **TBMM'nin açılışına** kadar yaşanan olayları içermektedir.

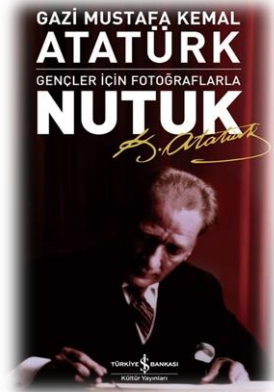
İkinci Bölüm: TBMM'nin açılışından 29 Ekim 1923 tarihinde **Cumhuriyet'in ilanına** kadar yaşanan olayları kapsamaktadır.

Üçüncü Bölüm: Cumhuriyet'in ilanından konuşmanın yapıldığı **15 Ekim 1927 tarihine** kadar yaşanan olayları aktarmaktadır.

❖ **Nutuk Evrensel Bir Kitaptır**

Nutuk, **sömürgeciliğe karşı mücadele eden** diğer milletlere **ilham veren** evrensel bir kaynak olmuştur.

Fransızca, Almanca, İngilizce, Rusçaya da tercüme edilmiş önemli bir kaynaktır.

❖ Gençliğe Hitabe

Nutuk, **Gençliğe Hitabe** ile bitmektedir. Mustafa Kemal'in Gençliğe Hitabe' de Türk gençliğine verdiği en önemli görev, **cumhuriyetin ve bağımsızlığın korunmasıdır.**

Atatürk **"Türk milletine yadigârımdır."** dediği Büyük Nutuk'ta, Türk milletini gelecekte karşılaşılabileceği tehlikelere karşı uyarmıştır. Sözlerinin sonunda ise gençliğe seslenerek **"en büyük eserim"** dediği **Cumhuriyet'i Türk gençliğine emanet etmiştir.**

Cumhuriyetin ilanından sonra demokrasiye ve cumhuriyete yönelik çeşitli **tehditlerden** bazıları şunlardır: **Cumhuriyete yönelik bazı isyanlar, Mustafa Kemal'e suikast girişimi, 1961 ve 1982 darbeleri ve 15 Temmuz darbe girişimidir.**

➤ ONUNCU YIL NUTKU

Mustafa Kemal, **29 Ekim 1933** tarihinde, cumhuriyetin ilanının onuncu yılı kutlamalarında **Ankara'da halka seslenmiştir.**

"Onuncu Yıl Nutku" olarak adlandırılan bu konuşmada, cumhuriyetin ilanından başlayarak 1933'e kadar gelişen olayları özetlemiştir. Mustafa Kemal, Onuncu Yıl Nutku'nda kısa zamanda çok büyük işlerin

başarıldığından söz etmekte ancak bunu **yeterli görmemektedir.** Daha büyük işler yapma ideali ve kararlılığında olduğunu vurgulamaktadır.

Yine **millî kültürün çağdaş uygarlık seviyesine** çıkarılması ideali daha önceden olduğu gibi Onuncu Yıl Nutku'nda da dile getirilmiştir. Türk milletine **gelecekle ilgili hedefler** koyan Atatürk, bu hedeflere nasıl ulaşabileceğinin yolunu da göstermiştir.

➤ CUMHURİYETİN SAĞLADIĞI KAZANIMLAR

Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük eseri olan **Türkiye Cumhuriyeti**, millet iradesine dayanan bir yönetim biçimine sahiptir.

- Türk milleti cumhuriyetin ilanıyla birlikte daha önce sahip olduğu hak ve özgürlüklerle birlikte **yeni haklara** kavuştu.
- Vatandaşların devlet yönetimine eşit olarak katılması için **kadınlara siyasal haklar** verildi.
- Kanun önünde **kadın erkek eşitliği** sağlandı ve kadınlar toplumda hak ettikleri yere kavuştu.
- Atatürk inkılapları ile toplumdaki **tüm ayrıcalıklar kaldırılarak** millî birlik ve beraberlik güçlendirildi.
- Cumhuriyetin ve inkılapların önündeki engeller kaldırılarak **laik, çağdaş bir devlet** ve toplum yapısı oluşturuldu.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARININ TEMEL ESASLARI

Atatürk ilke ve inkılâpları, Türk milletini her alanda **yükseltmeyi ve yüceltmeyi** amaçlamıştır.

❖ Atatürk İlke ve İnkılâplarının Amaçları

- Türk milletini **çağdaş uygarlık** dünyasının saygın ve onurlu bir üyesi olarak sonsuza kadar yaşatmak.
- Ulusu kendi kaderine egemen kılarak **demokratik** bir toplum oluşturmak.
- Dil, kültür, yurt ve ülkü birliğini esas alarak milli dayanışma ve beraberliği sürekli **güçlü kılmak.**
- **Akıl ve biliminin** öncülüğünde özgür düşüncüyü geliştirmek.
- **Sosyal devlet** anlayışını benimseyerek halkın mutluluğu için çalışmak.

- **Millî kültürümüzden** yola çıkarak evrensel değerler yaratmak.
- Gerek düşünce gerekse kurumlar düzeyinde **sürekli ilerleme ve gelişmeyi** hedef almak.
- **"Yurtta barış, dünyada barış!"** özdeyişinden yola çıkarak Türk milletinin ve dünya milletlerinin barış ve huzur içerisinde yaşaması için çalışmak.

Bu Esaslar Şunlardır:

- **Millî Tarih Bilinci**
- **Bağımsızlık ve Özgürlük**
- **Millî Egemenlik**
- **Millî Kültür ve Millî Kültürün Geliştirilmesi**
- **Çağdaşlaşma**
- **Millî Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü**

1. Millî Tarih Bilinci

Atatürk, tarihi öğrenmenin önemini ve gerekliliğini şöyle ifade etmektedir:

"Büyük devletler kuran ecdadımız, büyük ve kapsamlı uygarlıklara da sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur."

"Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kende kuvvet bulacaktır."

2. Bağımsızlık ve Özgürlük

Mustafa Kemal Millî Mücadele'yi başlatırken *"Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir."* sözüyle bağımsızlığa ve özgürlüğe verdiği önemi göstermektedir.

3. Millî Egemenlik

Millî egemenlik, egemenliğin millete ait olması, **milletin kendi geleceği konusunda kendisinin karar vermesine** denir.

Mustafa Kemal millî egemenlik konusunda şunları söylemiştir: *"Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşüncesinden değil bütün millet fertlerinin arzu ve emellerinin birleşmesinden ibarettir."*

4. Millî Kültür ve Millî Kültürün Geliştirilmesi

Millî kültür bir millete kimlik kazandıran, **onu diğer milletlerden ayıran** tarih boyunca oluşturduğu ve günümüze kadar getirdiği maddi ve manevi değerler bütünüdür.

Atatürk, millî kültürde ulaşılması gereken hedefi şöyle ifade etmektedir: *"Kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız."*

5. Çağdaşlaşma

Atatürk, Türk milletine çağdaş uygarlık düzeyine erişmeyi hatta bu düzeyin üzerine çıkmayı hedef olarak göstermiştir. Çünkü o, Türk toplumunda çağdaşlaşmayı, her şeyden önce bir **"yaşam davası"**, bir **"var olma mücadelesi"** kabul ediyordu.

Atatürk'ün uygarlık konusundaki sözlerinden biri de şöyledir: *"Memleketler çeşitlidir; fakat uygarlık birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu tek uygarlığa katılması gerekir."*

6. Millî Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü

Millî birlik ve beraberlik, Türk milletinin vataniyle ve milletiyle bölünmez bir bütün olması, içinde hiçbir bölücü, ayırıcı unsura yer vermemesidir. Millî birliğin temelinde **Atatürk milliyetçiliği** bulunur.

Atatürk, millî birlik ve beraberliğin öneminden şöyle söz etmektedir: *"Bir millet, bir memleket için kurtuluş, esenlik ve başarı istiyorsa bunu hiçbir zaman yalnız bir kişiden istememeliyiz. Umumi kurtuluşu yine umumi çaba temin eder. Bir millet, bir toplum yalnız bir bireyin çabasıyla bir adım bile atamaz."*

SÖZLÜK

Ahdar: Yeşil.

Arşın: Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

Aşar vergisi: Osmanlı Devleti'nde köylüden, ürettiği tarım ürünleri için onda bir oranında alınan vergi.

Borsa: Bazı tüccarların ve özellikle sarraflarla değerli kâğıt ve tahvil alışverişiyle uğraşanların alım satım ve değişim amacıyla devlet denetimi altında iş yaptıkları yer.

Buhran: Sermaye ve gelir kayıplarına yol açan ve iktisadi bütünlüğün her düzeyinde etkisi olan politik, ideolojik ve iktisadi tüm değerleri bozan bir rahatsızlık.

Cizye: Osmanlı İmparatorluğu'nda müslüman olmayanlardan askerî hizmet karşılığı olarak alınan bir tür baş vergisi.

Darülfünun: Üniversite.

Dergah: Tarikatta olanların barındıkları, ibadet ettikleri ve törenler yaptıkları yer.

Dirhem: Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.

Dispanser: Özellikle veremli hastaların iyileştirilmesi için kurulmuş sağlık kuruluşu.

Endaze: 65 santimetrelilik uzunluk ölçüsü.

Enstitü: Bir üniversiteye bağlı ya da bağımsız bir kuruluş olarak genellikle araştırma yapan ve kimi durumlarda öğretime de yer veren eğitim kurumu.

Evkaf: Vakıfalar. Vakıf mallarını yöneten kuruluş.

Garp: Batı.

Hurafe: Dine sonradan girmiş yanlış inanç.

Hilafet: Halifelik makamı.

İktidar : Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi.

İktisat: Ekonomi.

İrtica: Gericilik.

İstikbal: Bağımsızlık.

İnkılap: Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, devrim, reform.

Kabotaj hakkı: Bir devletin kendi kara sularında, iç denizlerinde, göl ve akarsularında taşıt işletme ve kendi limanlarını kullanma hakkıdır.

Komünist: Bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzenini savunan

Liberalizm : Devletin bireylerin medeni, iktisadi ve siyasi haklarının önünü açtığı ve serbest piyasayı öne çıkarttığı, siyasi felsefi akım.

Maarif: Öğretim ve eğitim sistemi.

Medrese: İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer.

Meclis hükümeti sistemi : Meclis başkanının hükümetin de başkanı olması. Hükümet (bakanlar) üyelerinin meclis içinden tek tek oylanarak seçilmesi.

Mezhep: Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri.

Monarşi: Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim.

Mutlakiyet: Hükümdarın bütün siyasal kudreti elinde bulundurduğu yönetim biçimi.

Okka : 1,283 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi.

Patrik: Ortodoks ve bazı Doğu kiliselerinin başkanı.

Rejim: Bir devletin yönetim biçimi.

Sanatoryum: Uzun dönemli hastalıkların tedavisi için kurulmuş sağlık kuruluşudur.

Sıtma: Anofel türü sivrisineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, titreme, ateş ve ter nöbetleriyle kendini gösteren bir hastalık.

Sosyalist: Sosyalizmden yana olan kimse veya devlet. S

Sosyalizm: Ana üretim maddelerinin elde edilmesi, dağıtımı ve kullanılmasında ortaklaşa mülk iyeliliğini ya da devletçiliği öngören; kooperatifçiliğe, toplumsal hizmetlerin etkili biçimde görülmesine ve gelirin doğrulukla dağıtımına önem veren bir siyaset ve ekonomi görüşü.

Şeriye: İslam hukukuyla ilgili.

Şeyh: Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.

Şeyhülislam: Osmanlı Devleti'nde, kabinede sadrazamdan sonra yer alan ve genellikle din işlerinden sorumlu olan üye.

Tarikat: Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan dini grupların her birine tarikat denir.

Tedrisat: Öğretim.

Tekke: Tarikat üyelerinin bir araya geldikleri, dinî tören yapılan yer, dergâh anlamındadır.

Türbe: Genellikle ünlü bir kişi için yaptırılan ve içinde o kişinin mezarının olduğu anıtsal yapılardır.

Verem: Herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koch basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık.

Zaviye: Küçük yerleşim yerlerinde tarikat üyelerinin bir araya geldikleri ve ibadet yaptıkları yer.